

Цифрове насильство над дитиною — шлях до її моральних страждань

Олександр Євсюков

кандидат педагогічних наук, доцент, судовий експерт лабораторії почеркознавчих, лінгвістичних, психологічних та мистецтвознавчих досліджень, Національний науковий центр «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Міністерства юстиції України, м. Харків, Україна,
ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-3554-8848>, e-mail: a.evsyukov1971@gmail.com

Висвітлено останні зміни в законодавстві України відповідно до Конвенції ООН про права дитини щодо захисту дитини від усіх форм сексуальної експлуатації та сексуальних розбещень. Наголошено, що інтернет — середовище, неспроможне захистити дитину від цифрового насильства, що може спричиняти їй моральні страждання. Запропоновано внести відповідні доповнення до Методики психологічного дослідження у справах щодо заподіяння моральних страждань особі та відшкодування моральної шкоди.

Ключові слова: дитина; насильство; інтернет; моральні страждання.

Digital Violence Against a Child – the Path to His Moral Suffering

Olexander Yevsiukov

The latest changes in the legislation of Ukraine in accordance with the UN Convention on the Rights of the Child on the protection of children from all forms of sexual exploitation and sexual abuse are highlighted. It is emphasized that the Internet environment is not able to protect a child from digital violence, which can lead to his moral suffering. The developers of the Methodology of psychological research in cases of causing moral suffering to a person and compensation for moral damage are suggested to make appropriate additions.

Keywords: child; violence; internet; moral suffering.

Користуватися інтернетом нині можуть не лише дорослі, а й діти. Інтернет допомагає хлопцям та дівчатам навчатися, спілкуватися з друзями, стежити за різними подіями й розважатися. Окрім користі, мережа «Інтернет» несе й реальні загрози, з якими дитина часто не може самотужки впоратися. З розвитком соціальних мереж і розважальних ресурсів значно зросла кількість злочинів проти суспільної моралі, зокрема, пов'язаних з популяризацією контенту інтимного характеру.

Захист прав, свобод та інтересів дітей є одним з пріоритетних завдань держави. Будь-які потрясіння, соці-

альні негаразди, збройні конфлікти тощо завжди створюють передумови для порушення прав людини і громадянина, а особливо тих членів нашого суспільства, які не можуть повною мірою відстоювати свої свободи, тобто дітей. Так, ч. 1 ст. 2 Конвенції ООН про права дитини визначає, що держави-учасниці поважають і забезпечують усі права, передбачені цією Конвенцією, за кожною дитиною, яка перебуває в межах їх юрисдикції, без будь-якої дискримінації незалежно від раси, кольору шкіри, статі, мови, релігії, політичних або інших переконань, національного, етнічного або

соціального походження, майнового стану, стану здоров'я і народження дитини, її батьків чи законних опікунів або яких-небудь інших обставин [1].

Відповідно до ст. 34 зазначеної Конвенції держави-учасниці зобов'язані захищати дитину від усіх форм сексуальної експлуатації та сексуальних розбещень [1]. Із цією метою держави-учасниці, зокрема, уживають на національному, двосторонньому та багатосторонньому рівнях усіх необхідних заходів щодо запобігання:

- схиланню або примушуванню дитини до будь-якої незаконної сексуальної діяльності;
- використанню дітей з метою експлуатації у проституції або в іншій незаконній сексуальній практиці;
- використанню дітей з метою експлуатації в порнографії та порнографічних матеріалах.

У березні 2021 року Україна отримала нове законодавство у сфері захисту дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства, що повністю відповідає зобов'язанням, взятим на себе нашою країною підписанням та ратифікацією «Ланцаротської конвенції». Поміж іншого, відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції)» зі ст. 301 Кримінального кодексу України (далі — *КК України*) «Ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів» були виключені ч. 4

та 5, що обумовлювали відповідальність за: дії, передбачені частинами першою або другою цієї статті, учинені щодо творів, зображень або інших предметів порнографічного характеру, що містять дитячу порнографію, або примушування неповнолітніх до участі у створенні творів, зображень або кіно- та відеопродукції, комп'ютерних програм порнографічного характеру (ч. 4); дії, передбачені частиною четвертою цієї статті, учинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з отриманням доходу у великому розмірі (ч. 5) [2].

Тим же Законом КК України був доповнений ст. 301-1, якою встановлюється відповідальність за одержання доступу до дитячої порнографії, її придбання, зберігання, увезення, перевезення або інше переміщення, виготовлення, збут і поширення.

Кримінально караними, зокрема, визначені такі діяння:

- умисне одержання доступу до дитячої порнографії із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем чи технологій або умисне її придбання, або умисне зберігання, увезення в Україну, перевезення чи інше переміщення дитячої порнографії без мети збуту чи поширення;
- увезення в Україну дитячої порнографії з метою збуту чи поширення або її зберігання, перевезення чи інше переміщення з тією самою метою;
- виготовлення, поширення, збут дитячої порнографії або примушування неповнолітньої особи

до участі у створенні дитячої порнографії;

- дії, передбачені частинами другою або третьою цієї статті, учинені повторно або за попередньою змовою групою осіб, або з отриманням доходу у великому розмірі, або примушування малолітньої особи до участі у створенні дитячої порнографії [3].

Водночас у ч. 4, 5 ст. 301-1 КК України визначено, що кримінальній відповідальності не підлягає неповнолітня особа за виготовлення, зберігання, перевезення чи інше переміщення дитячої порнографії, якщо такі дії вчинені без мети збуту чи поширення, а також особа, яка вчинила діяння, передбачені ч. 1 цитованої статті з метою виконання покладених на неї повноважень на підставах і в порядку, передбачених законодавством [3].

Новелою вітчизняного закону про кримінальну відповідальність стала криміналізація діяння, яке полягає в умисному одержанні доступу до дитячої порнографії із застосуванням інформаційно-комунікаційних систем або технологій. Водночас у примітці до ст. 301-1 КК України зауважено, що в цій статті одержання доступу до дитячої порнографії із застосуванням інформаційно-телекомунікаційних систем або технологій слід уважати умисним, якщо доведено, що особа усвідомлювала, що в такий спосіб вона отримує доступ до дитячої порнографії (наприклад, доведено, що особа отримала такий доступ повторно або шляхом унесення плати тощо) [3].

Особливості законодавчої техніки, застосованої для вдосконалення кримінальної відповідальності щодо захисту дітей від сексуальної експлуатації і примушування неповнолітніх до участі у створенні дитячої порнографії, свідчать лише про систематизацію відповідних кримінально-правових норм у КК України шляхом їх відображення в тексті відповідних частин однієї статті про кримінальну відповідальність.

Особливістю цифрового насильства є його здатність переходити в реальний світ, спричиняючи проблеми в соціальних відносинах, моральні страждання і навіть загрожуючи фізичній безпеці. Характерна особливість такого насильства — велика кількість різноманітних способів скоєння злочину.

Зловмисники у таких ситуаціях можуть діяти за допомогою псевдоніма. Таке насильство може тривати довго, оскільки інформація в інтернеті часто залишається доступною навіть після її видалення. Це постійно підвищує психологічний тиск на постраждалу особу.

Страждаючи морально, постраждалі від цифрового насильства можуть відчувати приниження, розчарування, гнів, стрес, що може призводити до розвитку депресії та тривожних розладів. Поширення приватної інформації без згоди особи порушує її право на приватність, що може призвести до серйозних соціальних та емоційних наслідків. Це явище може серйозно вплинути на стосунки, порушуючи довіру між людьми та спричиняючи глибокі соціальні проблеми.

Методику 14.1.75 «Методика психологічного дослідження у справах щодо заподіяння моральних страждань особі та відшкодування моральної шкоди» сьогодні удосконалюють [4]. Авторам-розробникам ми пропонуємо доповнити таблицю

«Перелік матеріальних еквівалентів розмірів компенсації презюмованої моральної шкоди», яку можна змінювати залежно від змін в законодавстві України, зважаючи на актуальність сучасних реалій, новим рядком (*див. далі*).

Таблиця

№ з/п	Види протиправних дій	Розмір компенсації презюмованої моральної шкоди	
		Відносні одиниці	Кількість МЗП
	Поширення дитячої порнографії із застосуванням інформаційно-комунікаційних систем або технологій	0,05	18

Отже, цифрове насильство — це і психологічний вплив, і реальна загроза для соціальної активності дитини та її фізичного благополучч-

чя. Це явище не обмежене лише онлайн-простором, а часто має вагомні наслідки для реального життя постраждалих.

Перелік джерел посилання

1. Конвенція про права дитини : схвал. Генасамбл. ООН 20.11.1989 р. (зі змін. та допов.) ; ратифік. Постановою ВР України від 27.02.1991 р. № 789-XII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення: 29.08.2025).
2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо імплементації Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Ланцаротської конвенції) : Закон України від 18.02.2021 р. № 1256-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1256-20#Text> (дата звернення: 29.08.2025).
3. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 р. № 2341-III (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення: 29.08.2025).
4. Методика психологічного дослідження у справах щодо заподіяння моральних страждань особі та відшкодування моральної шкоди. Реєстр. код 14.1.75.